

Motion till riksdagen

2007/08:N378

av **Kent Persson m.fl. (v)**

Kärnkraftsavveckling för ökad trygghet och tillväxt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av att ytterligare en kärnkraftsreaktor tas ur drift.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda avvecklingen av återstående reaktorer fram till 2025.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte tillåta en effekthöjning av existerande reaktorer, ej heller att de uppdateras för ökad livslängd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samägandet av kärnkraftsreaktorer bör ses över.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerhetsföreskrifterna ska gå att kontrollera och att sekretessen kring säkerhetskraven bör hävas.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de lokala säkerhetsnämnderna måste ha representanter från alla partier med fullmäktigeplats inom kommunen.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de lokala säkerhetsnämnderna ska ha revisorer som granskar den ekonomiska verksamheten.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att skadeståndsskyldigheten vid en kärnkraftsolycka ska höjas till 100 miljarder kronor.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inte ska ge tillstånd till uranbrytning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att Euratomfördraget upphävs så att klyvbart material inte betraktas som gemensam EU-egendom.

2007/08:N378

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att arbetet i Helcom även ska omfatta initiativ om minskning av den radioaktiva nedsmutsningen av Östersjön.²
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU ska avveckla forskningen inom kärnteknik.

¹ Yrkandena 5–8 hänvisade till FöU.

² Yrkande 11 hänvisat till MJU.

Bakgrund

Vänsterpartiet vill avveckla kärnkraften. Till skillnad från regeringsförespråkare vill vi inte acceptera några ytterligare effekthöjningar i befintliga reaktorer, ej heller planering av nya reaktorer. Vi vill ha en successiv utfasning av kärnkraften som kan ersättas med energieffektivisering och förnybar energi i enlighet med vår motion 2007/07:N378 Rättvis energiomställning. Därmed undanröjs på kort sikt det allvarligaste hotet mot vår framtida välfärd och hälsa. En politik i linje med folkomröstningen om kärnkraft 1981.

Kärnkraften är inte säker. Allt ifrån uranbrytningen via driften av reaktorerna till slutförvar av det högaktiva avfallet medför stora risker. Detta har med önskad tydlighet bekräftats i Sverige med flera allvarliga tillbud, inte minst vid Forsmark det gångna året. Kärnkraftsreaktorer är dessutom potentiella mål för terroristattacker. Vi vet också att ett antal reaktorer är byggda med föråldrad teknik. Varje ytterligare effekthöjande investering i de kvarvarande reaktorerna, vilket näringsministern öppnar för, innebär mindre resurser och sämre lönsamhet för hållbar energiproduktion från vindkraft och kraftvärme. Det innebär också att befintliga reaktorer kommer att vara i drift långt utöver den driftslängd de är byggda för. Sextio års funktionstid nämns bland regeringsförespråkare, vilket är långt över den ursprungligen planerade. Det ser vi som mycket allvarligt. Kärnkraften är inte klimatneutral, då två tredjedelar av energin pumpas ut som varmvatten i våra hav och höjer temperaturen.

Avveckling av kärnkraften nödvändig och möjlig

Vänsterpartiet anser att kärnkraften ska avvecklas i en jämn takt. Två reaktorer är redan avvecklade och de återstående tio ska tas ur drift senast år 2025. Detta kan ske genom en kraftfull energieffektivisering och en utbyggnad av hållbar el-produktion med vindkraft och bioenergi/fjärrvärme.

Med utgångspunkt i Vänsterpartiets mål och förslag till handlingsplaner inom energipolitiken, som redovisas i vår motion 2007/08:N378 kan Sveriges elbalans utvecklas enligt nedan.

ELPRODUKTION	2006	2020
Vattenkraft	61,20*	70
Vindkraft	1,00	15
Kärnkraft (2025)	65,00	0
Industriellt mottryck m.m.	5,50	8
Kraftvärme	7,20	20
Kondens, gasturbiner	0,35	0
Netto import	6,00	0

Total eltilförsel netto	146,00	113
<hr/>		
ELANVÄNDNING	2006	2020
Industri	57,2	40
Transporter	2,9	3
Bostäder, service m.m.	71,4	50
Fjärrvärme	3,5	4
Distributionsförluster	11,2	6
Total elanvändning netto	146,0	103

År 2006 var ett torrår. Normalproduktionen är cirka 70 TWh.

Vänsterpartiets energiförslag skapar förutsättningar för att avveckla kärnkraften inom snar framtid. Regeringens kärnkraftsvänliga politik å andra sidan leder, enligt Energimyndigheten, till ett elöverskott under lång tid, motsvarande 3–4 reaktorer. Ett överskott som kraftigt kommer att försämra incitamenten till såväl energieffektivisering som utbyggnad av hållbar elproduktion med bl.a. vindkraft.

En utredning bör tillsättas för att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av att ytterligare en kärnkraftsreaktor tas ur drift snarast. Detta bör riksdagen begära hos regeringen. En utredning bör också genomföras så att de återstående reaktorer kan tas ur drift fram till år 2025. Detta bör riksdagen begära hos regeringen.

Uppgradering av befintliga kärnkraftverk

För flertalet av de svenska reaktorer finns det i dag planer på att höja effekten. Regeringen har uttalat sig positivt om effekthöjningar i befintliga kärnkraftverk. Effekthöjningar i gamla reaktorer bygger på att man kopplar samman nya och gamla delsystem/komponenter, som ett lapptäcke. Effekthöjningar betyder att vattnet måste pumpas runt fortare i systemen, vilket leder till ökat slitage. Mer strålning inne i reaktorhärden ger ökad materialförspridning och ökar olycksrisken. En förutsättning för att effekthöjningar skall bli lönsamma är att de nygamla reaktorer ges en livslängd, som vida överskrider de ursprungliga reaktorer planerade livslängd. Detta ökar sannolikheten för åldersrelaterade problem, bristande säkerhet och allvarliga olyckor. Mer effekt betyder också snabbare olycksförlopp och att större krav måste ställas på säkerhetssystemen.

Vänsterpartiet kan inte acceptera en effekthöjning av existerande reaktorer, ej heller att de uppdateras för ökad livslängd. Detta bör ges regeringen till känna.

Färre, inte fler, kärnkraftsägare i Sverige

Under året har ägandet av kärnkraftverken diskuterats på olika sätt. Det har handlat om dels att samägandet i kärnkraften minskar konkurrensen, dels att utvidga ägandet med intressenter för svensk basindustri. Ur konkurrenssynpunkt är samägandet av kärnkraftsreaktorerna problematiskt. En översyn av ägandet bör ske, så att ingen kan misstänka företagen för att reglera produktionen i syfte att hålla uppe elpriset vid vissa tillfällen. Detta bör ges regeringen till känna.

Kärnkraftssäkerheten skall inte vara hemlig

Påståendet att svensk kärnkraft är säkrast i världen är falskt. Antalet incidenter i svenska reaktorer är fler än i många andra länder. Inom svenska kärnkraftverk har under åren skett över 7 000 avvikelser från normal drift. Forsmarksreaktorn var nära en härdsvälta, när flera säkerhetssystem samtidigt bröt samman. Kärnkraftsproduktionen balanserar hela tiden på gränsen till en mycket allvarlig olycka. Det pågår utredningar om säkerheten bl.a. av IAEA som kan leda till att säkerhetskraven och säkerhetsorganisationen ses över. Men hemlighetsmakeriet rörande kärnkraftssäkerheten gagnar bara företagen, och allmänheten fråntas möjligheten att få kunskap om riskerna. Vänsterpartiet anser att säkerhetsföreskrifterna skall gå att kontrollera och att sekretessen kring säkerhetskraven bryts. Detta bör ges regeringen till känna.

Lokala säkerhetsnämnder

De av staten finansierade lokala säkerhetsnämnderna i kärnkraftskommunerna har bl.a. till uppgift att inhämta information om det säkerhets- och strålskyddsarbete som har utförts eller planeras vid en anläggning och ställa samman material för att informera allmänheten om detta arbete. På grund av sekretess och andra omständigheter sker detta inte i alla nämnder. Vänsterpartiet anser att nämnderna måste ha representanter från alla partier med fullmäktigeplats inom kommunen. Detta bör ges regeringen till känna.

Det vore bra om Riksrevisionen kunde göra en utvärdering av verksamheten och vid behov ge förslag på åtgärder. Det är också önskvärt att nämndernas ekonomiska redovisning granskas av revisorer, vilket inte är fallet idag. Detta bör ges regeringen till känna.

Skadeståndsskyldigheten

Kärnkraftsolyckor inträffar sällan, men kan få oerhörda konsekvenser om och när de inträffar. Även om staten inte direkt äger kärnkraften har staten påtagit sig ansvaret vid större olyckor. Vänsterpartiet anser att det inte är statens uppgift att på detta sätt subventionera kärnkraftsproduktionens olyckskostnader. Därför bör skadeståndsskyldigheten uppgå till ett betydligt högre belopp för ägarna än cirka 6,5 miljarder kronor. Vänsterpartiet vill att skadeståndsskyldigheten vid en kärnkraftsolycka höjs till 100 miljarder kronor så att ägarna tar sitt fulla ansvar. Detta bör ges regeringen till känna.

Förvaring av kärnkraftens restprodukter

Låg- och medelradioaktivt avfall i Forsmark läckte för en tid sedan tio gånger mer radioaktivitet än " normalt". Trots experternas varningar när lagret projekterades har behållare med radioaktivt material rostat sönder. Detta trots löften om att de skulle hålla i hundratals år. Det bådär inte gott inför bygget av det lager för högaktivt utbränt kärnbränsle, som står på tur att byggas. Där måste man kunna lita på säkerheten inte bara hundratals utan tusentals år framåt i tiden. Vänsterpartiet avser att återkomma i denna fråga i samband med att en utredning redovisas.

Uranprospektering och brytning

Uran är ett metalliskt grundämne som finns naturligt i jordskorpan. De största tillgångarna av kommersiellt uran finns i Australien, Kazakstan, Kanada och USA. När uranet i uranmalm naturligt sönderfaller bildas sönderfallsprodukter där slutprodukten är stabilt bly. I kedjan av sönderfall bildas radium som utgör huvuddelen av strålningen från uranmalm. Restprodukter från uranbrytning innehåller radium och andra sönderfallsprodukter och avger radongas. Brytningen ger utsläpp av tungmetaller samt svårhanterliga avfallsproblem. Hälso- och miljöriskerna vid uranbrytning är mycket stora och skadar både gruvarbetare och lokalbefolkning.

Uran finns i stora delar av vår berggrund. Den största mängden uran finns i alunskiffer i Skåne, Västergötland, Östergötland, Närke och Jämtland. Uranhalten alunskiffer är högst i ett område i Billingen-Falbygden i Västergötland, ca 400 g/ton. Urbergsmalmerna i Norrland har lokala förekomster med 1kg/ton eller mer. Uran i urberg finns huvudsakligen i södra och mellersta Norrland. Radon i bostäder från naturlig markstrålning och så kallad blå lättbetong, tillverkad av uranhaltig alunskiffer, uppskattas försaka 100 fall av lungcancer per år i Sverige.

I Sverige producerades uran för första gången i Kvarntorp i Närke på 50-talet. Det utvanns då som en biprodukt av oljeutvinningen ur alunskiffer. På 60-talet utvanns 200 ton uran i ett alunskifferområde i Ranstad. Verksamheten pågick några år innan den sedan lades ned på grund av olönsamhet och miljöskäl.

I Sverige prospekterar för närvarande internationella företag efter uran på ett 20-tal platser från Västsverige till Lappland. Det har än så länge inte givits något tillstånd för brytning i Sverige. Anläggningar för brytning av uranhaltigt material skall tillåtlighetsprövas av regeringen enligt miljöbalken. Då priserna på uran stigit kraftigt de senaste åren och regeringspartier förespråkar en framtida utbyggnad av kärnkraften ser vi med oro på framtida tillåtlighetsprövningar för uranbrytning. Att påbörja en miljöfarlig uranbrytning för att försörja kärnkraftsindustrin, som måste avvecklas, är ett misstag. Vi anser att regeringen inte skall ge tillstånd för uranbrytning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Uran i Sverige skall inte ägas av EU

Grundprincipen är att rätten till naturtillgångar beslutas nationellt inom EU. Enligt Euratomfördraget är dock allt klyvbart material gemensam EU-egendom. Medlemsländer, företag eller personer som producerat eller importerat materialet skall ha obegränsad rätt att utnyttja det – men Euratomfördraget ger EU företrädesrätt. Fördraget skrevs när man förväntade sig en kommande brist på uran. Euratomsförespråkare försvarar texten med att det i praktiken ändå aldrig har kommit till användning.

Det finns enligt Vänsterpartiet en uppenbar risk att vi i enlighet med fördraget kan tvingas bidra med uran till europeiska kärnkraftverk och kärnvapen. Men även högaktivt kärnkraftsavfall kan betecknas som klyvbart material. Därmed kan EU exempelvis bestämma att allt högaktivt avfall från EU skall lagras i den säkra svenska berggrunden, vilket helt strider mot principen att varje land skall ta hand om sitt eget avfall. Vi anser att Euratomfördraget är föråldrat och att det ska upphävas. De delar i Euratomfördraget som handlar om säkerhet, nedmontering och slutförvaring av kärnkraftsavfall kan föras över till andra fördrag. Regeringen skall i förhandlingar verka för att Euratomfördraget upphävs så att klyvbart material inte betraktas som gemensam EU-egendom. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kärnkraften ett hot mot Östersjön

Östersjön, vårt gemensamma innanhav, utsätts för hård miljömässig påfrestning. Hittills har man mest uppmärksammat utsläpp av tungmetaller, kemikalier och den övergödning som skapar syrebrist och därigenom hotar

livet under vattenytan. Men till detta kommer också ett allt kraftigare radioaktivt hot.

Enligt uppgifter från de danska experterna på radioaktivitet vid Risölaboratoriet är det de svenska nukleära anläggningarna, som ger det största bidraget till kollektivdoser till befolkningen runt Östersjön. Förtäring av fisk är den främsta orsaken till att människor får i sig radioaktivitet, den står för ungefär 94 %, medan andra källor står för övriga 6 procent¹.

Uppgifter från Helcom visar att halterna av cesium-137 i Östersjön ställvis ökat under hela 1990-talet och in på 2000-talet. I Östersjön finns många hamnar för transport av färskt kärnbränsle, medelaktivt avfall och utbränt högaktivt bränsle. Förutom de "normala" utsläpp som löpande ackumuleras, förekommer det upprepade extraordinära utsläpp, som det från SFR-lagret i Forsmark.

Sverige skall verka för att arbetet i Helcom även skall omfatta initiativ om minskning av den radioaktiva nedsmutsning av Östersjön som sker kontinuerligt och som hotar att öka i framtiden. Detta bör ges regeringen till känna.

EU kärnkrafts och forskning

I Europeiska rådets slutsatser kring forskning säger man att det finns behov av att stärka energiforskningen för att öka konkurrenskraften för hållbar energi och framför allt för förnybara energislag. Men fortfarande går en helt dominerande del av energiforskningsanslaget inom EU till kärnteknik och inte hållbar energiteknik. Vänsterpartiet anser att regeringen bör verka för att EU skall avveckla forskningen inom kärnteknik, som inte avser säkerhet, nedmontering och slutförvaring av kärnkraftsavfall. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2007

Kent Persson (v)

Ulla Andersson (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Peter Pedersen (v)

Marie Engström (v)

Jacob Johnson (v)

¹ "Modelling and Assessment of Doses" skriven av Sven P Nielsen vid Risölaboratoriet.